

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспіранта Морозова Богдана Станіславовича на тему: «Кишкові гельмінтози собак і котів в Сумській області (поширення, лікування, розробка заходів боротьби)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – «Ветеринарна медицина», за спеціальністю 211 – «Ветеринарна медицина»

1. Актуальність теми дослідження. Кишкові гельмінтози собак і котів досить поширені як на території України, так і за її межами. Реєструють ці інвазії серед мисливських, службових, декоративних та безпритульних собак, а також і у котів різного віку та порід. За даними багатьох дослідників кишкові гельмінтози займають значне місце серед усіх хвороб заразної етіології. Так, наприклад, відмічено, що статевозрілі токсокари в організмі собак і котів спричиняють кишкову, а личинки – вісцеральну форми інвазії. В процесі міграції та життєдіяльності личинки токсокар викликають важкі ураження органів і тканин організму собак та котів і, зокрема цуценят і кошенят, аж до летальних.

Чимало збудників кишкових гельмінтозів, крім загрози здоров'ю та благополуччю самих тварин, також мають ще й соціальне значення, оскільки становлять небезпеку для людини і, особливо дітей. Небезпечними вони є і для продуктивних тварин, адже уражають життєво важливі органи та призводять до їх вибраковування або загибелі. До таких хвороб належить ехінококоз.

Окремі дослідники відмічають про забруднення навколишнього середовища ще й екзогенними формами кишкових гельмінтів від собак і котів. Встановлено, що інвазійні яйця та личинки кишкових гельмінтів собак і котів виявляються у ґрунті, піску поблизу ферм, тваринницьких приміщень в умовах сільської місцевості, а також на дитячих майданчиках великих міст, обласних та районних центрів.

Нині для лікування собак і котів за кишкових гельмінтозів широко використовується величезна кількість сучасних препаратів. Чимало з них не володіють сенсibiliзуючою, канцерогенною, ембріотоксичною, мутагенною, тератогенною і алергенною діями, не подразнюють шкіру та слизові оболонки і не впливають на перебіг вагітності у самок. Тому і знаходять своє застосовуються у практиці ветеринарної медицини.

В Україні і за її межами багатьма дослідниками досить добре вивчено патогенез, розроблено методи діагностики та запропоновано сучасні засоби і схеми для лікування собак і котів за кишкових гельмінтозів. Проте не з'ясовано поширення окремих збудників і їх яєць на певних територіях. Не досліджено механізми впливу препаратів і засобів на розвиток кишкових інвазій у тварин. Не встановлено їх взаємозв'язок та взаємообумовленість із станом імунної системи у собак і котів.

У зв'язку з цим, актуальними є дослідження щодо поширення кишкових гельмінтозів серед собак і котів на певних територіях України, впливу їх збудників на організм, а також розробці і впровадженню у виробництво науково обґрунтованих засобів лікування і профілактики.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Матеріали дисертаційної роботи є частиною комплексних наукових досліджень кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогієни та безпеки і якості продуктів тваринництва Сумського національного аграрного університету за тематичними планами науково-дослідної роботи: «Система моніторингу методів контролю та ветеринарно-санітарних заходів, щодо якості й безпеки продукції тваринництва при хворобах заразної етіології» (№ 0114U005551, 2014–2019 рр.); «Прогнозування ризиків транскордонного заносу та поширення особливо небезпечних хвороб тварин та розробка науково обґрунтованих систем дезінфекції на основі інноваційних імпорту замінних високоефективних засобів» (№ 0115U001342, 2018–2023 рр.)

3. Наукова новизна отриманих результатів. Отримано нові дані щодо поширення кишкових гельмінтозів у собак і котів на території Сумської області. Вивчено особливості їх поширення з урахуванням екстенсивності і інтенсивності інвазії, пори року та умов утримання. Визначено ступінь контамінації яєць гельмінтів у міській та сільській місцевостях.

Для лікування собак і котів за кишкових гельмінтозів застосовано препарат «Гельмісан». Розроблено сучасні ветеринарні препарати «Elite Zoo Dog» та «Elite Zoo Cat». Визначено їх фармако-токсикологічні властивості. Встановлено дезінвазійні властивості засобу «ДезСан». Запропоновано для виробництва протипаразитарні препарати та доведена їх ефективність. Розроблено комплекс превентивних заходів за кишкових гельмінтозів у собак і котів.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Отримані результати обстеження територій господарств та населених пунктів Сумської області, де спостерігається перебіг кишкових гельмінтозних захворювань м'ясоїдних тварин. Застосований препарат «Гельмісан» для антгельмінтної обробки собак і котів. На основі проведених досліджень запроваджені у виробництво протипаразитарні ветеринарні препарати «Elite Zoo Dog», «Elite Zoo Cat».

Розроблена схема заходів боротьби та профілактики, що включає проведення планової обробки собак та котів проти екто та ендопаразитів, запобігання повторного зараження гельмінтами та дезінвазії оточуючого середовища.

5. Використання результатів роботи

На основі матеріалів дисертаційної роботи розроблені «Методичні рекомендації щодо профілактики та лікування кишкових гельмінтозів собак і котів», які рекомендовані для фахівців ветеринарної медицини, слухачів курсів підвищення кваліфікації та як додатковий матеріал при виконанні лабораторно-практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» у Сумському національному аграрному університеті.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі. Дисертант самостійно здійснив аналіз наукової літератури, сформулював плани наукових досліджень, розробив методи та схеми проведення дослідів. Брав безпосередню участь у виконанні експериментів, проведенні статистичної обробки й узагальнення одержаних результатів, сформулював висновки та пропозиції виробництву. Взяв участь у виготовленні експериментальних зразків ветеринарних препаратів, підготовці настанов із застосування та технічних умов на їх виготовлення.

Ряд виробничих і лабораторних експериментів дисертант провів разом із науковими співробітниками, які є співавторами окремих публікацій, що включені до списку робіт, виконаних за темою дисертації.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

Основні положення дисертаційної роботи викладено в 11 наукових працях, із них 1 стаття у фаховому виданні країн Європейського Союзу, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 4 тези у матеріалах наукових конференцій та 1 методичні рекомендації.

Наукові праці, опубліковані в виданнях країн ЕС:

1. **Морозов В.**, Berezovskyi A. Monitoring of parasitic diseases of dogs. *EUREKA: Health Sciences*, 2021 (4), 109–116. <https://doi.org/10.21303/2504-5679.2021.001987> (Здобувач провів експериментальні дослідження, проаналізував отримані результати й оформив статтю).

Наукові праці, опубліковані у наукових фахових виданнях України:

2. **Морозов Б. С.** Гельмінтофауна м'ясоїдних тварин в умовах присадибних господарств Сумського району. *Біологія тварин*, 2018. Т. 20, № 4. С. 204–208.

3. **Морозов Б. С.** Комплекс профілактичних заходів за ехінококозу – гарантія отримання безпечної та якісної м'ясної сировини. *Вісник Сумського НАУ*, 2018. Вип. 1 (42). С. 44–48.

4. **Морозов Б. С.** Гельмінтофауна м'ясоїдних тварин в умовах одноосібних господарств Тростянецького району Сумської області. *Вісник Сумського НАУ*, 2018. Вип. 11 (43). С. 120–122.

5. **Морозов Б. С.** Епізоотична ситуація щодо ехінококозу в Сумській області. *Біологія тварин*, 2019. Вип. 21, Т. 1. С. 34–39.

6. Березовський А. В., **Морозов Б. С.** Ефективність препаратів ELITE ZOO DOG та ELITE ZOO CAT на гельмінтофауну дрібних домашніх тварин *Вісник Сумського НАУ*, 2020. Вип. 3 (50). С. 38–43 (Здобувач провів експериментальні дослідження, проаналізував отримані результати й оформив статтю).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. **Морозов Б. С.**, Березовский А. В. Оцінка зараження ехінококозом на території України. *Сучасні проблеми біобезпеки в Україні: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Полтава,

18–19 квітня 2019 р.) м. Полтава, 2019. С. 22–25 (*Здобувач проводив збір та аналіз первинних даних, інтерпретацію результатів*).

8. **Морозов Б.**, Березовський А., Фотіна Т., Литвиненко О., Фотін А. Ехінококоз – небезпечний зооноз. *Четвертий щорічний регіональний науковий симпозиум в рамках концепції «Єдине здоров'я» за підтримки ПЗБЗ в Україні.* (м. Київ, 20–24 травня 2019 року) Київ, 2019. С. 274 (*Здобувач проводив збір та аналіз первинних даних, інтерпретацію результатів*).

9. **Морозов Б. С.** *Echinococcus granulosus* небезпечний зооноз в Сумській області. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Полтава, 13–14 лютого 2020 р.) Полтава, 2020. С. 78–83.

10. **Морозов Б. С.** Ефективність впливу Гельмісан гелю на гельмінтофауну собак м. Тростянець Сумської області. *Міжнародна наукова конференція з міждисциплінарних досліджень* (м. Берлін, Німеччина, 19–21 січня 2021 р.) Берлін, 2021. С. 1094–1097.

Науково-методичні рекомендації

11. Березовський А. В., Фотіна Т. І., **Морозов Б. С.** Методичні рекомендації щодо профілактики та лікування кишкових гельмінтозів собак і котів. Суми, 2021. 51 с. (затверджені Вченою радою СНАУ, протокол № 9, від 29.03.2021 року). (*Здобувач проаналізував результати досліджень, підготував та оформив матеріали для методичних рекомендацій*).

8. Відомості про апробацію результатів дисертації.

Основні положення дисертації доповідались, обговорювались та отримали схвалення на щорічних науково-практичних конференціях викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету (Суми, 2016–2020 р.); II Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції (Полтава, 18–19 квітня 2019 р.); IV щорічному регіональному науковому симпозиумі в рамках концепції «Єдине здоров'я» (Київ, 20–24 травня 2019 р.); V Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині» (Полтава, 13–14 лютого 2020 р.); Міжнародній науковій конференції з міждисциплінарних досліджень (Берлін, Німеччина, 19–21 січня 2021 р.).

9. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень.

Комісія з біоетичної експертизи при Сумському НАУ визначила, що експериментальні дослідження, описані в дисертаційній роботі, ґрунтувались на принципах моральних цінностей людини, не нанесення шкоди тваринам, милосердя та справедливості до них.

10. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Морозова Богдана Станіславовича «Кишкові гельмінтози собак і котів в Сумській області

(поширення, лікування, розробка заходів боротьби)», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми СНАУ зі спеціальності 211 Ветеринарна медицина.

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Кишкові гельмінтози собак і котів в Сумській області (поширення, лікування, розробка заходів боротьби)», подану Морозова Б.С. на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Рецензенти:

*Доктор ветеринарних наук, професор,
завідувач кафедри вірусології,
патоанатомії та хвороб птиці*

 Р.В. Петров

*Кандидат ветеринарних наук, професор,
професор кафедри вірусології,
патоанатомії та хвороб птиці*

 Г.А. Зон

